

ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ (193)

УДК 336.221.4: 061.1

РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА МІЛІТАРНІ ВИКЛИКИ

Д-р екон. наук Г. І. Шарій, д-р техн. наук Є. Б. Угненко, асист. Н. І. Сорочук,
кандидати техн. наук Є. М. Коростельов, О. М. Ужвієва, А. О. Шевченко

DEVELOPMENT OF UKRAINE'S ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL SYSTEM IS A RESPONSE TO MILITARY CHALLENGES

Dr. Sc. (Econ.) G. Shariy, Dr. Sc. (Tech.) Ye. Ugnenko, Assistant N. Sorochuk,
PhD (Tech.) Ye. Korostelov, PhD (Tech.) O. Uzhviieva, PhD (Tech.) A. Shevchenko

DOI: <https://doi.org/10.18664/1994-7852.206.2023.296772>

Анотація. У роботі розглянуто необхідність удосконалення і подальшого розвитку адміністративно-територіального устрою України в умовах мілітарних викликів. Проведено екскурс в історію адміністративно-територіальних реформ на землях України та проаналізовано закордонний досвід. Виявлено хиби в нинішньому стані адміністративно-територіального устрою і перераховано недоліки, які необхідно виправити, у системі збору земельних платежів і соціально-справедливого перерозподілі земельних ресурсів. Запропоновано новітній «Краєвий устрій» України та визначено адміністративно-регуляторні кроки для раціоналізації адміністративно-територіальних базових одиниць – громад і країв. Визначено шляхи підвищення стійкості територій у багатьох аспектах: економічному, соціальному, демографічному і воєнному.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, земельний розвиток, податок, мілітарна стійкість, соціальна справедливість, краєвий устрій.

Abstract. The problems associated with incompetent land and resource management, inefficient administrative and land taxation systems are especially acute in the face of geopolitical threats and military challenges. The shadow land economy, concealed use of almost half of the shares, socially unfair re-distribution of land resources, and ability to buy hundreds of houses and grounds by one person, and land tax evasion are undermining the communities' budgets as well as the foundations of social and economic development in rural areas. The paper highlights the need to improve and further develop the administrative and territorial system in Ukraine under the conditions of military challenges. It also presents a journey into the history of administrative and territorial reforms implemented on Ukrainian lands and gives an analysis of similar experience in other countries. The administrative and territorial reforms in European countries managed to combat separatist tendencies. In Europe, the gentrification and urbanization processes preserve the settlement system and sustain the settlement network. However, in Ukraine, even during the war, city authorities continue to support multi-storey residential development projects for city centres, thus undermining the ability of the cities to respond to military threats. The study reveals shortcomings of the current administrative and territorial system and identifies negative patterns in the land taxation system and those associated with socially just re-distribution of land resources. It also proposes a new regional regulation system for Ukraine and presents managerial and

regulatory strategies to rationalize main territorial units, namely communities and areas. The ways to increase the sustainability of territories economically, socially, demographically and militarily, are also described. The administrative and territorial reform can only be successful in a socially and economically just society regarding the issues of land recourse re-distribution, taxation system, and infrastructure development.

Keywords: *administrative and territorial system, land development, taxation system, military stability, social justice, regional structure.*

Вступ. Проблеми неефективного управління земельно-ресурсним потенціалом, недосконалого адміністративно-територіального устрою та земельного оподаткування гостро проявляються в умовах геополітичних загроз і мілітарних викликів.

Тінізація земельних відносин, використання майже половини паїв у тіншовому форматі, соціально несправедливий перерозподіл земельних ресурсів, можливість скуповувати в одні руки сотні садиб і ухиляння від сплати земельного податку підривають бюджети громад і основи соціально-економічного розвитку сільських територій [1].

Країни Європи, провівши адміністративно-територіальні реформи, викоринили сепаратизм.

У Європі процеси джентрифікації і рурбанізації забезпечують збереження системи розселення і стійкість поселенської мережі. В Україні, навіть під час війни, продовжується багатоповерхова житлова забудова центрів міст, підриваючи і так невисоку стійкість міст до мілітарних загроз.

Війна вимагає перегляду в Україні і Генеральної схеми планування території України, і адміністративно-територіального устрою і зміни внутрішньої економічної політики просторового розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія адміністративно-територіального устрою країн світу та України сягає сивої давнини і формує історичний матеріал, який дає змогу пов'язати адміністративно-територіальний устрій з економічним, політичним і соціальним рівнем розвитку та правильно

відреагувати на геополітичні актуалітети і мілітарні виклики сучасності.

Історично країни світу впроваджували адміністративно-територіальні моделі і державотворчі каркаси, які виявляли стійкість до зовнішніх військових агресій і відповідали планам і завданням соціально-економічного прогресивного розвитку та державотворення.

В умовах війни і воєнних агресій країни запроваджували військово-адміністративний устрій (воєводства, генерал-губернаторства, полковий устрій), виділяючи воєнізовані поселення і території козачих військ, землі Війська Запорозького, полкові містечка, групи лінійних оборонних поселень. З другої половини XVII століття, в особливий період формування української державності, територія центральної України одержала особливий адміністративно-територіальний устрій з поділом території на полкові і сотенні землі. Відзначимо унікальність об'єднаної політики Богдана Хмельницького, коли полки мали сотні і на правому, і на лівому берегах Дніпра (Кременчуцький полк).

Адміністративно-територіальні реформи були націлені на військові цілі і розселення цивільного населення в Польсько-Литовській державі з системою фортець-поселень, будівництвом транспортно-комунікаційних ліній, заселенням людей до фортець і під захист замків. Зазначене підвищувало оборонну стійкість держави проти зовнішніх агресорів, захищало і територію, і населення і формувало необхідні ресурси для швидкої мобілізації: людські, продовольчі, військові. Центри

адмінодиниць не виносилися до кордонів, а, навпаки, переносилися вглиб територій під захист оборонних ліній і військових поселень.

Транспортні коридори будувалися так, щоб забезпечувати перш за все ефективні та раціональні внутрішні комунікації і максимально підтримувати військово-торговельні зв'язки тільки з дружніми сусідніми державами. У Швейцарії та Німеччині внутрішньому транспортному сполученню приділялася більша увага, ніж сполученню з зовнішнім світом. У Римській імперії для підтримки внутрішніх комунікацій було побудовано 88 тис. км доріг.

Але адміністративно-територіальні реформи на землях України здебільшого виражали економічні і політичні інтереси імперій, а не сприяли утвердженню української державності. Поділивши територію України на губернії та повіти (з волостями для управління державними і тимчасово зобов'язаними селянами), імперська унітарна система вимагала значної подрібненості адміністративних одиниць. У 1881 році на території Полтавської губернії, що займала площу 5 млн га, існувало 15 повітів і 450 волостей, наприкінці 1917 року губернія мала 15 повітів і 245 волостей з сільським населенням 550 тис. осіб [2].

Але історія розвитку України не знала такої подрібненості адміністративно-територіальних одиниць, яка була за радянських часів, коли на території Полтавської області, що займала площу 2,8 млн га, у 1920-х роках було утворено 44 райони і майже тисячу сільських рад [2]. Дія унітарної адміністративно-командної система управління ефективна тоді, коли є можливість «ручного управління» кожним елементом і структурним підрозділом системи.

Аналіз розвитку поселенської мережі в Полтавській області як за часів Радянського Союзу, так і в Україні за останні 30 років дають чітку картину

соціально-економічного банкрутства державної політики розвитку та реконструкції сільських поселень. З карти України зникли та продовжують зникати і зніматися з обліку тисячі населених пунктів, частина з них приєдналася до міст, сіл і селищ.

Відбулася трансформація адміністративно-територіального поділу. У нинішніх межах Полтавської області кількість сільських рад протягом 1946-2002 років була скорочена з 802 до 467, кількість районів — з 36 до 25, а в останні п'ять років проведена нині адміністративно-територіальна реформа сформувала в області чотири райони і 60 громад.

Ігнорування еколого-ландшафтних і селотворчих складових призвело до того, що за радянський період тільки в Полтавській області було ліквідовано більше двох тисяч сільських поселень.

В Україні понад 700 тис. га земель були затоплені водоакумулюючими водосховищами Дніпра, що стало тоді однією з умов передання Україні Криму. Обводнення Криму дорого обійшлося Україні, крім затоплених понизь Дніпра, розселенням сотень сіл, селищ і міст, переселенням у степ сотень тисяч громадян, ще й переданням сусіднім державам більше мільйона гектарів земель України.

Влада не зважала, що кожне поселення, навіть найменше, маючи свій культурно-історичний родовід, посідає сформовану століттями просторову територіально-економічну нішу краю та забезпечує ефективно і найбільш раціональне використання кожної земельної ділянки, кожного пасовища, річечки, водойми, тобто всього спектра природних ресурсів. Роботи О. Чаянова довели економічну ефективність наближення садиби селянина до основного засобу виробництва – землі [3].

Якщо ми подивимося на початок ХХІ століття, то найуспішнішими в будь-

якому сенсі виявилися невеликі країни світу – звичайно береться до уваги універсальний соціально-економічний показник ВВП на душу населення. За ним нині на перших місцях не величезні США, Китай, Індія тощо, а маленькі держави Швейцарія, Данія, Люксембург. Наука відкидає наявність безпричинних явищ. Причинно-наслідковий аналіз указує на об'єктивний характер явища. Невеликими за площею територіями можна ефективніше, раціональніше управляти.

Для країн Європи територіальні виклики і просторові загрози набули актуальності ще в 1950-1970-ті роки, що спонукало провести муніципальні реформи, внаслідок яких зменшилася кількість низових територіальних громад. Так, у результаті реформи 1974 року в Данії кількість комун скоротилася з 1388 до 275. У колишній Німеччині в процесі реформи 1967-1968 років кількість обшин зменшилася з 24278 до 8514, в Англії та Уельсі у 1972 році кількість округів скоротилася з 1383 до 402, у Швеції у 1960-1970-х роках кількість муніципалітетів скоротилася з 1037 до 278 [3].

Щоб ліквідувати сепаратистські настрої і впровадити перспективну реформу розвитку, де Голль у Франції в повоєнний період провів ефективну та унікальну адміністративно-територіальну реформу, утворивши 22 регіони, але обравши шлях консолідації країни [4].

Недосконалий адміністративно-територіальний устрій України сприяв сепаратистським настроям, процесам регіоналізації, підривав основи державотворення.

Ще в 1995 році вченими України пропонувалося провести реформу адміністративно-територіального устрою та утворити в Криму дійсно самовладну татарську автономію, а степовий Крим приєднати до Таврійського краю, землі Луганщини і Донеччини – до Слобожанщини і Подніпров'я. Пропонувалося створити на Полтавщині

три краї: Полтавський, Кременчуцький і Лубенський за принципом центрів економічного тяжіння, доєднавши до Кременчуцького краю Олександрію, Павлиш і Світловодськ із Кіровоградщини, які економічно і соціально тяжіють до Кременчука, а до Лубен – Золотоношу і Чорнобай із Черкащини [6].

Визначення мети та завдання дослідження. Метою дослідження є необхідність удосконалення і подальшого розвитку адміністративно-територіального устрою України в умовах мілітарних викликів.

Основна частина дослідження. Частково реалізована адміністративно-територіальна реформа в Україні призвела до утворення малодієвих районів, продовжила нерівномірність і полярність в розмірах громад за сумнівної економічної самодостатності.

У старій структурі розміри сільських рад складали від 5 до 40 тис. га, за населенням від 300 люд до 15 тис. люд. І нині ситуація не поліпшилася – «добровільність» сформувала на Полтавщині громади площею від 1097 до 88 км² з населенням від 3009647 до 2947 громадян [5].

Просторова конфігурація громад вказує на відсутність у багатьох випадках раціональності.

Користувачі крупних сільськогосподарських земельних масивів і добувних галузей стимулювали формування громад під власний економічний інтерес, де мають контрольний пакет голосів у раді громади і можливість доступу до природних ресурсів. Рішеннями чинних громад ігноруються інтереси старостатів, порушуючи соціально справедливий розподіл земель.

Проблеми сформувалися і на економічному рівні, коли різні громади мають дохідність бюджетів, які розрізняються більш ніж у 50 разів і в десятки разів на душу населення.

Теперішній адміністративно-територіальний устрій мало стимулює

органи місцевого самоврядування, продовжує стримувати розвиток, породжує численні колізії, уповільнює темпи проведення економічної реформи та її складових.

Відсутність чітких критеріїв класифікації населених пунктів також є несприятливим чинником. Наприклад, Одеса з населенням понад 1 млн осіб і Теплодар з населенням близько 10 тис. осіб належать до однієї категорії міст обласного значення.

В умовах війни ми маємо вагомі аргументи на користь адміністративно-територіального реформування і вирішення конкретних проблем, що об'єктивно існують. Проведена за добровільним принципом адміністративно-територіальна реформа сьогодні вилася в адміністративно-політичну суспільну пастку, яка особливо гостро проявилася у східних регіонах країни.

Причиною кризових явищ є неврахування динамічного розвитку соціально-економічного стану територій, зміни центрів економічного тяжіння і логістичних зв'язків та ігнорування значущості містоутворюючих чинників. У сільській місцевості в результаті помилкового курсу аграрної реформи на пріоритет приватизації та парцеляції земель у половині поселень ліквідовано виробничо-аграрну структуру, крім самозайнятості населення в особистих господарствах.

Загалом на сьогодні потребують термінового вирішення такі проблеми у сфері адміністративно-територіального устрою України:

- законодавча неврегульованість правового статусу адміністративно-територіальних одиниць, таких як селище міського типу, селищна та міська рада;

- недосконалість класифікації міст, відсутність чітких критеріїв формування районів і їхнього фінансування та районів у містах, а також віднесення населених пунктів до категорії сіл, селищ і міст;

- відсутність з винесенням у натуру меж адміністративних одиниць і поселень і визначення меж без урахування економічних чинників і перспектив розвитку населених пунктів;

- переформатування під дією мілітарних чинників економічних і соціально-економічних зв'язків, демографічних чинників розвитку, коли змінилися вектори економічного і соціального тяжіння поселень від одних центрів до інших;

- законодавча невизначеність юрисдикції органів місцевого самоврядування особливо районних і обласних рад, безсистемність територіальної організації органів центральної виконавчої влади, їхня повна автономність і некоординованість з боку органів місцевого самоврядування;

- надмірна унітарна централізація виконавчої влади, в основі більшості структур якої лежала сформована інституційно корупційна вертикаль і призначення посадовців без погодження з місцевим самоврядуванням, що і викликає протистояння і неправильну співпрацю на місцях.

Нами запропоновано систему територіального управління — столиця, край, громада. Щоб використати історичні українські традиції, запропоновано назвати регіони краями, ліквідувати області і райони, утворивши не більше 60 країв [6].

Існування Автономної Республіки Крим цілком урахувало політико-територіальний устрій України. Але мета адміністративно-територіальної реформи полягає в демонополізації та децентралізації системи державного управління шляхом розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Під час адміністративної реформи в Україні мала б бути створена чинна модель ефективного місцевого самоврядування, підкріплена відповідним самофінансуванням за поєднанням зусиль і

тісної співпраці з центральними органами виконавчої влади.

Успіх адміністративно-територіальної реформи визначатиметься економічною самодостатністю громад, наявністю соціальної інфраструктури та місто- і селоутворюючих підприємств і привабливістю для рурбанізації та ліквідації демографічної депресивності сільських територій.

Економічна самодостатність громад і країв має опиратися на детінізовану, виведену з економічного підпілля, економіку, цивілізовану справедливую систему оподаткування та соціально справедливий розподіл ресурсів, особливо землі. Під час війни земельні справедливі податки і розподіл земельного ресурсу потребують:

- націоналізації земельних ділянок, які належать юридичним і фізичним особам країн-агресорів і власникам, які стали на бік ворога, слугують ворожому режиму або відмовилися захищати територіальну цілісність України і незаконно емігрували;

- втрати права приватизації земель України незаконними мігрантами призовного віку за будь-яких умов;

- розповсюдження безоплатної приватизації виключно на учасників бойових дій і членів їхніх родин;

- виведення земельних податків на рівень податків європейських країн і цілеспрямованого направлення на відновлення земель і поселенської мережі, інфраструктури і рекультивации земель.

У країнах світу земельний податок ув'язують із містобудівною і еколого-ландшафтною цінністю земель, а не кількістю жителів за реєстрацією в поселенні (найдешевша земля для цілей оподаткування в Україні – Київщина, тому що зареєстровано в приміських поселеннях по декілька жителів).

Низькі земельні податки і платежі сплачують і сільгосптоваровиробники від 125 до 250 грн за 1 га на рік, що на порядок нижче європейського рівня [8].

Проблему формує постійне користування державними і комунальними землями як рудимент радянської епохи, коли ним користуються приватизовані і перепрофільовані підприємства та уникають справедливої плати за землю.

У землях постійного користування крупних землекористувачів виявлено тисячі сторонніх землекористувачів, які взагалі використовують землю безоплатно (у тіні).

Дрібні сільгосптоваровиробники переводять використання паїв у тінювий формат, стимулюючи власників премією-хабарем 5-10 тис. грн і за 1 га, відірвавши пай у крупного виробника, обробляти землю і не декларувати використання.

Сучасне економічне підпілля не дає можливості формувати самодостатній бюджет громади і зводить нанівець результати реформи.

Податки сільських товаровиробників унікальні за нормами, а зміни норми постійно лобіюються, що позначилося, наприклад, на птахівництві, коли ввели обов'язковий перехід на загальний податок для виробників продукції птахівництва, незалежно від об'ємів, безумовно, в угоду монополістів птахопрому. У результаті припинена робота тисяч птахоферм у сільгоспвиробників і ціни на яйця курей сягнули 70 грн за 10 шт., а безробіття на селі тільки зросло.

Рівень місцевого самоврядування «Край» – система рівних між собою самодостатніх структур з головними завданнями самоврядних органів краю формування стратегії розвитку території, реалізації загальних програм (щодо будівництва і підтримання шляхів, інфраструктури, забезпечення екологічного каркасу тощо). Проект територіального устрою «край» України не має встановлювати поділ міст на міста районного, обласного та центрального значення.

Абсурдність добровільності проведеної реформи очевидна і однозначна,

тому затверджувати межі новостворених громад має Кабінет Міністрів України, а межі міст і країв – Верховна Рада України. Адміністративно-територіальна реформа має спиратися на унітарність як головний державний інтерес. Створення самодостатніх країв посилюватиме єдність країни в цілому, консолідує територію України. Зрівнявши міста у статусі, піднявши статус міст центрів країв і їхнє політичне значення, крайовий поділ більш конкретно відобразить культурно-історичний розвиток територій, дасть поштовх до економічного розвитку. Край поділятиметься на громади (вони можуть мати особливі назви), це має вирішити і врегулювати чинне законодавство та крайове самоврядування. Нині в Полтавській області сформовано 11 громад, у яких більше 50 поселень, а де і більше – 80 поселень.

Ці громади скоріше за все є об'єднанням громад, а якість соціальних послуг і життя в багатьох поселеннях суттєво погіршилася.

Рівність країв відносно столиці сформує і поновить соціальну, економічну і навіть історичну справедливість. Війна і мілітарні виклики поставили ряд обласних центрів в умови прифронтових і навіть окупованих міст, і деякі з них не можуть виконувати роль адміністративного центру області.

Нині наближені до воєнних дій обласні центри Херсон, Суми і Чернігів мало впливають на вирішення регіональних проблем.

Для багатьох міст України, таких як Біла Церква, Кременчук, Лубни, Дрогобич, Умань, Мелітополь, Переяслав, Ромни, Прилуки — посередник у статусі обласного центру давно виступає стримуючим чинником розвитку. Особливо кризові явища видно на прикладі конкретних областей. На Полтавщині ще в 30-х роках минулого століття м. Лубни за населенням було як Полтава і розглядалося як потенційний обласний центр. На сьогодні в

Лубнах проживає населення в шість разів менше, ніж у Полтаві, високий рівень безробіття, більшість підприємств не працює, а за останні 20 років населення Лубен скоротилось із 75 до 50 тис. жителів.

Слід зазначити, що в регіонах сучасні центри економічного тяжіння визначені і сформовані.

Ураховуючи теперішні умови регіональної економіки, економічної і соціальної географії, територіальної організації суспільства (на прикладі Полтавської області), пропонуємо як центри країв на території області визначити м. Полтаву, м. Лубни та м. Кременчук. Тобто замість існуючих чотирьох районів організувати три краї, яким надати відповідний статус.

В Україні, не чекаючи на реформи, відбувається урбанізація, а не рурбанізація, як у Європі. На Полтавщині сьогодні маємо 35 сіл з чисельністю менше п'яти жителів, близько 160 сіл з населенням менше 50 жителів. Половина сіл у структурі демографічних показників не мають дітей дошкільного віку, а смертність у сільській місцевості випереджає народжуваність у десятки разів; у селах області навіть попри тимчасове розселення нині тисячі покинутих садиб. У половині сіл Полтавщини відсутні підприємства- правонаступники колишніх колективних господарств, зруйновані майнові комплекси, занедбано соціально-культурну інфраструктуру, панує безробіття, а земельні ділянки (паї) селян перебувають в оренді великих сільськогосподарських товаровиробників.

Створення виробничої містоутворюючої і селоутворюючої структури в кожному поселенні виправить ситуацію там, де сьогодні кризовий соціальний і демографічний стан.

Дух і сила країни живе в найвіддаленішому селі, а якщо в половині сіл України не народжувались останні 10-15 років діти, то демографічна ситуація в половині громад України депресивна через

відсутність демографічних перспектив і селоутворюючих підприємств.

Агрохолдинги разом із державними структурами ліквідували більшість робочих місць на сільських територіях і сконцентрували органи управління і адміністрування в містах, що ще більше погіршило демографічні показники на селі. Указане також підриває стійкість територій і країни в цілому.

Але Україну за будь-яких сценаріїв чекає відтворення західних моделей розвитку поселенської мережі, включаючи рурбанізацію і джентрифікацію.

Джентрифікацію зумовлюють чинники взаємодії ринку землі та житла, де утворився «розрив у ренти». Комерціалізація історичних центрів міст України збільшує кількість ренти, але погіршує соціально-економічні умови. В Україні, на відміну від Європи, лібералізація міського простору, як безсистемна хаотична точкова забудова історичних центрів міст на прикладі Києва, не покращує міське середовище, а формує нові проблеми, суттєво знижуючи містобудівні цінності і стійкість територій.

У Європі в останні десятиліття все більше набуває темпів рурбанізація (rural – сільський) як поширення міських форм на сільську місцевість і розселення жителів міст на сільські території. У європейських країнах частка сільського населення постійно зростає за рахунок розселення міст і джентрифікації.

Джентрифікація – соціопросторові зміни і трансформація міського середовища (gentry – еліта) за рахунок розселення міських еліт у приміській території (підтримується політикою держав Європи і США) через проведення субурбанізації і сприяння розселенню з центрів у приміській території і сільську місцевість [8].

Але зараз, навпаки, багата молодь у Європі відновлює історичні центри і відбудовує елітне житло, відновлюючи історичну забудову, історичні райони і архітектурні ансамблі.

Джентрифікація необхідна Україні, як і рурбанізація, це підвищить стійкість України і геополітичну, і мілітарну. Тільки розселення частини населення з міст центрів у сільську місцевість забезпечить збереження країни від будь-яких мілітарних ризиків, загроз і агресій.

Містоутворюючим підприємствам у громадах необхідно дати юридичну самостійність і стимулювати містоутворюючі функції, адже, наприклад, у нафтогазовому комплексі юридичних осіб не залишилося не тільки в районних, а й обласних центрах, вони зареєстровані виключно в столиці.

Центральні органи влади вимивають територіальні адміністративні структури і переводить бюджетотворення виключно в столицю держави.

У свою чергу столиця, споживаючи майже половину бюджету країни, сприяє заселенню сотень тисяч громадян щорічно в Київ, а регіони через відсутність перспектив і депресивність територій залишають сотні тисяч громадян, і коло депресивності замикається.

У районах необхідно припинити практику центрального управління і перерозподілу посад в органах місцевої влади, а спиратися на місцевий актив і потенціал, навіть при формуванні військових адміністрацій.

Не дослухаючись до думки вчених, владні представники губили правильні ідеї і новації, діючи в угоду комерційним і приватним інтересам агрохолдингів і власників бізнесу, амбіціям столичних еліт. На базі країв в умовах воєнного часу необхідно створити військово-адміністративні одиниці виходячи з принципів раціональної організацій територій, а на рівні громад об'єднати громади, що зазнали агресії, з громадами вглибині території, змінивши адмінцентри територій, урахувати центри економічного тяжіння, транспортну інфраструктуру і воєнно-економічну та

соціально-економічну стійкість до мілітарних викликів.

Висновки. Необхідно провести адміністративно-територіальну реформу адміністративними методами, а кадрову політику провести на умовах патріотизму, фаховості, організаційності і спроможності, досвіду і мудрості.

Адміністративно-територіальна реформа буде успішною, коли в суспільстві будуть створені умови соціальної і економічної справедливості в перерозподілі земельних ресурсів, оподаткуванні та інфраструктурному розвитку.

Часові рамки обмежені, а людські ресурси України не безмежні, і тільки загальна мобілізація людського потенціалу, без вікових обмежень, витягне ситуацію з інституційної пастки неефективної багаторічної внутрішньо- економічної політики державного розвитку України.

Крайовий поділ України збільшить значущість столиці держави, яка вийде з полону Київсько-Житомирсько-Чернігівських регіональних інтересів центральної України і стане на вершині адміністративної піраміди, як гідна столиця великої європейської країни.

Список використаних джерел

1. Шарий Г. І. Розвиток земельних відносин та поліпшення ефективності агровиробництва і стану земельних ресурсів. *Землепорядний вісник*. 2020. № 1. С. 24-29.
2. Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини 1648-1941 рр. Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / за ред. В. М. Адаменко, В. В. Коротенко; Полтавська обласна рада. Кременчук: «Ент», 2002, 205 с.
3. Ткачук А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністративно- територіального устрою і місцевого самоврядування в Данії та Швеції. Київ: Лотос, 2015. 124 с.
4. Сипко Б. Де Голль. Видатні особистості історії. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 381 с.
5. Полтавська область – Громад. URL: // decentralizion. gov. ua.
6. Шарий Г. І. Краєвий устрій України. *Землепорядний вісник*. Київ, 2015. № 2. С. 41-45.
7. Бурцева О., Власов О. Порівняльний аналіз податкових систем країни ЄС. *Ефективна економіка*. 2017. № 12.
8. Єгупова М. В. Процеси джентрифікації у містах: підходи, трактування, прояви. *Треті Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Всеукраїнської наук. конф. (м. Суми, 12–14 жовтня 2018 р.)* / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства; [упорядник А. О. Корнус]. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 71-73.

Шарий Григорій Іванович, доктор економічних наук, завідувач кафедри автомобільних доріг, геодезії та землеустрою, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». ORCID iD: 0000-0001-5098-2661. Тел.: +38 (050) 8504444. E-mail: shariy.grigoriy61@gmail.com.

Угненко Євгенія Борисівна, доктор технічних наук, професор кафедри вишукувань та проектування шляхів сполучення, геодезії та землеустрою, Український державний університет залізничного транспорту. ORCID iD: 0000-0002-3945-788X. E-mail: ugnenko.ievgenia@gmail.com.

Сорочук Наталія Ігорівна, асистент кафедри вишукувань та проектування шляхів сполучення, геодезії та землеустрою, Український державний університет залізничного транспорту. ORCID iD: 0000-0002-6042-2681. Тел.: +38 (095) 3265929. E-mail: nat.sorochuk50@gmail.com.

Коростельов Євген Миколайович, кандидат технічних наук, доцент кафедри вишукувань та проектування шляхів сполучення, геодезії та землеустрою, Український державний університет залізничного транспорту. ORCID iD: 0000-0002-9589-8196. E-mail: kostya_90@ukr.net.

Ужвієва Олена Миколаївна, кандидат технічних наук, доцент кафедри вишукувань та проектування шляхів сполучення, геодезії та землеустрою, Український державний університет залізничного транспорту.

ORCID iD: 0000-0002-3399-0472. E-mail: elena.uzhviieva.72@gmail.com.

Шевченко Анна Олександрівна, кандидат технічних наук, доцент кафедри вишукувань та проектування шляхів сполучення, геодезії та землеустрою, Український державний університет залізничного транспорту.

ORCID iD: 0000-0001-6276-9761. E-mail: annshevc@gmail.com.

Shariy Grygoriy, Dr. Sc. (Econ.), Professor, Head of the Department of Highways, Geodesy and Land Management of the Yuri Kondratyuk Poltava National Technical University. ORCID iD: 0000-0001-5098-2661.

Tel.: +38 (050) 850 44 44. E-mail: shariy.grigoriy61@gmail.com.

Ugnenko Yevgeniia, Dr. Sc. (Tech.), Professor, Head of the Department of Researches and Design of Means of Communication, Geodesy and Land Management of Ukrainian State University of Railway Transport.

ORCID iD: 0000-0002-3945-788X. E-mail: ugnenko.ievgenia@gmail.com.

Sorochuk Nataliia, Assistant of the Department of Researches and Design of Means of Communication, Geodesy and Land Management of Ukrainian State University of Railway Transport. ORCID iD: 0000-0002-6042-2681.

E-mail: nat.sorochuk50@gmail.com.

Korostelov Yevhen Mykolaiovych, PhD (Tech.), Associate Professor of the Department of Researches and Design of Means of Communication, Geodesy and Land Management of Ukrainian State University of Railway Transport.

ORCID iD: 0000-0002-9589-8196. E-mail: kostya_90_@ukr.net.

Uzhviieva Olena, PhD (Tech.), Associate Professor of the Department of Researches and Design of Means of Communication, Geodesy and Land Management of Ukrainian State University of Railway Transport.

ORCID iD: 0000-0002-3399-0472. E-mail: elena.uzhviieva.72@gmail.com.

Shevchenko Anna, PhD (Tech.), Associate Professor of the Department of Researches and Design of Means of Communication, Geodesy and Land Management of Ukrainian State University of Railway Transport.

ORCID iD: 0000-0001-6276-9761. E-mail: annshevc@gmail.com.

Статтю прийнято 9.12.2023 р.